

A frankfurti könyvvásárhoz kapcsolódó anyagra készülve négy kérdést küldtünk három olyan magyar írónak, aki, véleményünk szerint a legnagyobb rálátással bír a nemzetközi könyvpiacra és a külföldi kiadói stratégiákra. Azt kérdeztük tőlük, hogy lehetségesnek tartják-e az igazi sikert Frankfurtban, egyáltalán mit is nevezhetünk itt sikernek. Azt kérdeztük, hogy mivel kelthet feltűnést a magyar szellemi élet külföldön, valamint, hogy a magyar irodalom képes-e kitölteni a Frankfurt által felkínált kereteket. Végül pedig azt, hogy személyesen nekik milyen változásokat ígérhet a frankfurti „súlypont”.

Esterházy Péternek, Kertész Imrének és Nádas Péternek küldtük el a kérdéseket. Esterházy Péter és Nádas Péter úgy döntött, hogy nem válaszol. Itt Kertész Imre levelét olvashatják.

Kertész Imre válasza

Tisztelt *Nappali ház*, kedves Barátaim!

Hosszasan és becsülettel törtem a fejem hozzám intézett leveleteken, s így tiszta lelkiismerettel vallhatom be, hogy egyetlen kérdésre sem tudok válaszolni.

Minél alaposabban tanulmányozom ezeket a kérdéseket, annál szilárdabbá válik a meggyőződésem, hogy nem nekem kellett volna címezni őket. Hiszen mit is válaszolhatnék az ilyesmire: „Lehetségesnek tartja-e, hogy igazi kirobbanó sikert arasson a frankfurti vendégszereplés?...” stb. (első kérdés). Azt felelhetném: sejtelmem sincs, végül is csak író vagyok, nem pedig irodalomszervező.

Azután: „...mivel kelthet feltűnést a magyar szellemi élet...?” stb. Nézetem szerint egy ország szellemi élete akkor lendülhet túl önmaga zárt világán, ha ez az ország maga annyira intenzív szellemi életet él, hogy ez az intenzitás, mintegy a szellemi élet „gyorsítójában”, felizzítja a gondolatokat, amelyek azután, elérve a megfelelő hőfokot, a határokon túl, messzire kisugároznak. Mármost annak megítélését, hogy Magyarország él-e ennyire intenzív szellemi életet, teljes egészében Rátok bízom. Ettől függetlenül, különféle félreértések, manipulációk, ügyes szervezőmunka, sőt akár szokatlan vagy kiemelkedő alkotói egyéniségek révén minden lehetséges, miként mindennek az ellenkezője is.

Őszintén megvallva egy kissé ingerel a kérdéseitekhez mellékelte leveletek néhány kitétele is. Így: hogy „Őn (én) egy meglehetősen nagy helyismerettel rendelkező, Németországban jól ismert író” volnék. Ehhez képest mindössze kétszer jártam a frankfurti könyvvásáron, ahol is mindkét alkalommal szorongással és a teljes elveszettség érzésével töltött el az áttekinthetetlen, kilométer hosszúságú csarnokokban felsorakozó, áttekinthetetlen sokaságú kiadóállalat áttekinthetetlen tömegű könyvkínálata. Láttam írókat is, akiket vetek és eladtak ott, és időnként felszólították őket, hogy írjanak alá valamit. Egy ízben ez velem is megese: ennyiből áll az úgynevezett „helyismeretem”. Hát nem tudjátok, hogy a frankfurti könyvvásáron nem az írók adnak és vesznek, hanem pont fordítva: ők az „áru”, amivel a könyvszakemberek kereskednek, s az alku nem mindig a legfi-

nomabb, hanem az éppen legkelendőbb portéka körül folyik? Való tény, hogy *Sorstalanság* című könyvem (amely könyv mellesleg a magyar könyvpiacra évek óta „hiánycikk”) 1996-ban bizonyos feltűnést keltett: mi az oka azonban, hogy bár ugyanez a könyv hat évvel korábban is megjelent már Németországban, akkor még csak egy recenziót sem kapott? És hogyan szabadna olyan hamis szerepbe kerülnöm, hogy én, aki ezt a könyvet a hatvanas évek reménytelen körülményei közepette, teljes magányban és elszigeteltségben megírtam, most egyszerre csak a német könyvpiaci üzem rejtelseim kezdjem törni a fejem?

Úgyszintén a szerepek téves kiosztásának – ha nem éppen dilettantizmusnak – tekintem, hogy a magyar szellemi életről a „frankfurti súlypont” kapcsán hirtelen úgy beszélnek minálunk, mint, mondjuk, a nemzeti válogatott sportcsapatról: eszerint Esterházy beadja a labdát, én azt Nádashoz továbbítom, aki majd ügyes fejessel a hálóba lövi a gólt. Szükségtelen Benneteket felvilágosítanom arról, hogy egy nemzet „szellemi élete” elszigetelt alkotók magányos erőfeszítéseiből áll, ami csak akkor válik és válhat idézőjel nélküli szellemi létté, ha ehhez adottak, vagy ha nem, hát megteremtődnek azok az elengedhetetlen előfeltételek, amelyek a mai Magyarországon teljes mértékben hiányoznak.

És ha már a nemzeti válogatott hasonlatnál tartunk, nem egészen értem, hogy az általatok exkluzívnak kijelölt magyar íróklubot miért csupán hármunkra: Esterházyra, Nádasra és jómagamra korlátozzátok, holott más mai magyar írók neve is jól cseng a német olvasó fülében, így az Eörsi Istváné, a Konrád Györgyé, a Földényi F. Lászlóé, a Dalos Györgyé, a Krasznahorkai Lászlóé, meg számos fiatalabb íróársunké is. És, egészen őszintén megvallva, a „frankfurti súlypont” kapcsán az úgynevezett siker kérdése helyett (vagy talán annak érdekében) én sokkal termékenyebbnek érezném, ha inkább azt vitatnánk meg, hogy mit és mennyit tett a magyar kulturális „háttéripár” azért, hogy ezek az alkotók – és persze a többiek is – előállíthassák mindazt a szellemi terméket, amivel aztán a rendezők most Frankfurtban reprezentálni kívánják ezt az országot.

Mindent egybevetve, kérdéseitekre azt a választ adhatom, hogy nem érzem magam illetékesnek a frankfurti könyvvásár esélyeinek megítélésében, mert nem rendelkezem az ehhez szükséges ismeretek egyikével sem. Amennyit én, íróként, a siker érdekében megtehetek, azt természetesen igyekszem is megtenni: lehetőségeim szerint részt veszek a felolvasásokon és rendezvényeken, ahol a közreműködésre engem is felkérnek, mint ahogyan, gondolom, valamennyi íróársam is ugyanezt teszi majd.

A többi már igazán nem az írókon múlik.

Bár tisztában vagyok vele, hogy a *Nappali ház* másféle írást várt volna el tőlem, szíves-örömet hozzájárulok, hogy ezt a levelet nyílt levélként kezeljétek, és formabontó válaszként a kérdésekre, leközöljétek.

Meleg üdvözléssel és további jó munkát kívánva,

Kertész Imre

Budapest, 1998. február 27.